

УДК 338.486(477)%796.5

Наталія КЛЮЧКОВИЧ,
бакалавр-туризмознавець, факультет туризму та міжнародних комунікацій
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна), nataliia_kl@mail.ru

ІСТОРИЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано історію та сучасний розвиток туристичної інфраструктури в Україні. Автор дійшла висновку, що потужна туристична інфраструктура, яка базується на джерелах природних та історико-культурних ресурсах, дає всі підстави для розвитку туристичної галузі у країні. У статті використано загально наукові та спеціальнонаукові методи дослідження. Зокрема, метод аналізу, синтезу, діалектичний метод, метод історизму, історико-хронологічний метод тощо.

Ключові слова: туристична інфраструктура, історія туризму, готельне господарство, туристичні ресурси, рекреаційні заклади.

Лит. 15.

Nataliya KLYUCHKOVYCH,
bachelor, Uzhgorod National University,
faculty of tourism and international communications,
(Ukraine, Uzhgorod), nataliia_kl@mail.ru

HISTORY AND MODERN DEVELOPMENT OF TOURISM INFRASTRUCTURE IN UKRAINE

The article analyzes the history and modern tourism infrastructure in Ukraine. The author concluded that a strong tourism infrastructure, based on the source of natural, historical and cultural resources offers a basis for tourism development in the country. The theme was made possible through the use of scientific methods, analysis, synthesis, historical and dialectical method. In the scientific achievements also used special scientific methods of research: historical and comparative, historical and synthetic, historical and diachronic, empirical analysis and more.

Keywords: tourist infrastructure, history of tourism, hospitality, tourism resources and recreational facilities.

Ref. 15.

Наталія КЛЮЧКОВИЧ,
бакалавр-туризмовець, факультета туризму та міжнародних комунікацій, ГВУЗ
«Ужгородський національний університет»
(Україна, Ужгород), nataliia_kl@mail.ru

ИСТОРИЯ И СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УКРАИНЕ

В статье проанализирована история и современная туристическая инфраструктура в Украине. Автор пришла к выводу, что мощная туристическая инфраструктура, основанная на источниках природных и историко-культурных ресурсах дает все основания для развития туристической отрасли в стране. В статье использованы общенаучные и специальнаучные методы исследования. В частности, метод анализа, синтеза, диалектический метод, метод историзма, историко-хронологический метод тому подобное.

Ключевые слова: туристическая инфраструктура, история туризма, гостиничное хозяйство, туристические ресурсы, рекреационные заведения.

Лит. 15.

Постановка проблеми. Різноманіття природних та історичних ресурсів, які сприяють формуванню туристського продукту, стало основою для створення нових рекреаційних зон туристичного призначення в Україні. Однак розв'язання всіх питань, пов'язаних з відкриттям нових туристичних комплексів, є досить складним процесом. Сьогодні в Україні головним чинником ефективного використання рекреаційних ресурсів – є наявність туристичної інфраструктури.

Аналіз досліджень. Проблематику дослідження історії становлення та розвитку сучасної туристичної інфраструктури в Україні, визначення термінології дослідження, частково розглянуто у працях В. Герасименка [2], В. Кифяка [5], Н. Кузнецова [10] та ін [4]. Незважаючи на значну кількість праць, пов'язаних з розвитком туристичної інфраструктури, на сьогодні не існує єдиного прийнятного для науковців та практиків туристичної галузі її визначення. Тому **метою даного дослідження** є проаналізувати історію становлення та сучасний розвиток туристичної інфраструктури в Україні.

Виклад основного матеріалу. Термін «інфраструктура» вперше був застосований у працях А. Маршала та Д. Кларка у першій половині ХХ ст. Зазначені науковці визначали інфраструктуру, як сукупність галузей і видів діяльності, які обслуговують виробництво і населення. Згідно Закону України «Про внесення змін і доповнень до Закону України «Про туризм» туристична інфраструктура – це сукупність різних суб'єктів туристичної діяльності: а) готелів; б) туристичних комплексів; в) кемпінгів; в) мотелів; г) пансіонати; д) підприємств харчування, транспорту, закладів культури та спорту. Основна мета створення зазначених суб'єктів в Україні – забезпечення прийому, обслуговування та перевезення туристів [7].

Відтак, туристична інфраструктура – це сукупність штучно створених рекреаційних закладів та супутніх об'єктів, побудованих для загального користування за рахунок державного інвестування: автомобільні та залізничні дороги, пункти пропуску, аеропорти, лікарні, школи та ін.

Історія розвитку туристичної інфраструктури на теренах українських земель розпочалася ще за часів Київської Русі. Сьогодні вона представлена надбанням, що налічує 2000 унікальних архітектурних пам'яток. Зокрема відзначимо, Києво-Печерську Лавру та Софійський собор, які внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО, руїни Золотих воріт, Кирилівська та Андріївська церкви, Видубицький монастир, Володимирський собор, Маріїнський та Кловський палаци, Національний театр опери та балету, Унікальний Андріївський узвіз, архітектурний ансамбль Хрещатика, близько 30 музеїв, численні пам'ятки.

Суттєвим чинником формування інфраструктури гостинності на Русі були риси слов'янського темпераменту, особлива увага до гостей, створення для них комфортних умов під час розміщення, забезпечення їх їжею. Зокрема, ставлення з повагою до гостей заповідає синам у «Повчанні» київський князь Володимир Мономах, Іноземних гостей київські князі найчастіше приймали в літніх резиденціях, серед яких найвідомішими були: «Красний двір Володимира Великого» на Печерську та «Вишгород» біля Києва [6].

З-поміж перших закладів гостинності у Київській Русі були відомі заїжджі двори, які називали «ями». З розвитком поштового сполучення у XV ст. такі двори створювали біля поштових станцій, підпорядкованих Ямському наказу. У великих містах почали виникати гостинні двори. Вони вирізнялися вищим комфортом порівняно зі заїжджими дворами. Їхніми послугами користувались купці та державні службовці. Гостинні двори часто огорожували оборонними стінами, баштами, мали декілька в'їзних воріт.

На чумацьких і торгових шляхах України послуги гостинності надавали корчми. Вони торгували хмільними напоями, були місцем зупинки для подорожніх, а також розваг («шинки», «корчми-заїзди»). Корчма складалась із двох чітко розділених частин:

1. Приміщення для харчування: з двома кімнатами;
2. Приміщення для ночівлі.

У містечках та великих селах, на узбіччі доріг, діяли корчми із заїздами. У плануванні цього типу корчми посередині фасадної стіни був в'їзд у формі брами в коридор, що пролягав через усю будівлю. По боках розташовувались кімнати для приїжджих, корчма і помешкання корчмаря [6].

В Україні туристична інфраструктура інтенсивно почала розвиватися лише у другій половині XIX ст. У першій половині XIX ст. серед передової української інтелігенції зростає інтерес до історико-культурних та природних пам'яток своєї Батьківщини. Зокрема, значну увагу організації народознавчих мандрівок приділяли члени «Руської трійці» М. Шашкевич, І. Вагилевич та Я. Головацький [1, 14–31].

У другій половині XIX ст. було досліджено лікувальний потенціал Криму, Прикарпаття та Закарпаття. Поштовхом розбудови готелів було відкриття у 1889 р. регулярного залізничного сполучення, що зумовлювало збільшення кількості подорожуючих, які прибували до Києва.

Наприкінці XIX ст. почали створювати перші туристичні бюро, які займалися організацією туристичних подорожей у регіоні. Зокрема, це Ялтинське екскурсійне бюро (1895 р.). Такі ж організації наприкінці XIX – на початку XX ст. були організовані і в Галичині – у Львові, Перемишлі. На цей же період припадає початок освоєння рекреаційно-туристичних місцевостей Яремчі та Ворохти. В Українських Карпатах розвивається лещетарський туризм [9, 24–46].

У 20-х роках XX ст. на українських землях були відкриті перші будинки відпочинку – спочатку на Донбасі, а згодом і в інших придатних для цього місцевостях. Водночас розвивається і курортологія. Для розв'язання проблем грязелікування і бальнеотерапії при захворюваннях серцево-судинної та нервової систем, органів травного тракту та сечовивідних органів у 1928 р. був створений Одеський науково-дослідний інститут курортології [7; 15, 14–32; 3, 103–125].

За часів СРСР туризм в Україні розвивався на профспілковій та відомчій основах. Путівки на бази та у будинки відпочинку були своєрідним видом пільг. Профспілковим туризмом в Україні керував «Укрпрофтуризм». А іноземним туризмом монополярно займався «Інтурист» та «Супутник».

До 1991 р. рекреаційно-туристична галузь України функціонувала в єдиному рекреаційно-туристичному комплексі Радянського Союзу. Курорти належали державі, а керівництво туристичною діяльністю велося централізовано.

Перші роки незалежності України (1991 – 1993 рр.) були складним для розвитку туризму у нашій країні. Обсяг туристичної діяльності на внутрішньому ринку зменшився у чотири рази, а кількість іноземних туристів, які відвідали Україну, скоротилися до 80 %. Лише 120 тис. іноземних туристів було зареєстровано у 1992 р. [7].

Новий етап розвитку українського туризму розпочався з прийняттям Верховною Радою України «Закону про туризм» (1995 р.). Сьогодні його розглядають як одну із найперспективніших галузей економіки України. Для обслуговування туристів використовуються можливості понад 3000 закладів оздоровлення та відпочинку, майже 1400 готелів, мотелів, кемпінгів різних форм власності, 3500 транспортних засобів. Туристичною діяльністю займаються 2,5 тис. підприємств, на яких працюють понад 100 тис. людей [8].

Характеризуючи сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури України, відзначимо, що вона представлена сьогодні чотирма основними елементами: 1. Об'єкти розміщення; 2. Об'єкти харчування; 3. Супутня та комунікаційна сфери [11, 34–53; 14, 68–93].

Туристична інфраструктура представлена сукупністю матеріально-речових об'єктів, діяльність яких спрямована на задоволення туристичних потреб населення. Вона включає матеріально-технічну базу функціонально-господарських структур в Україні. Деякі вітчизняні дослідники до туристичної інфраструктури відносять також і туристичні об'єкти природного походження, історичні пам'ятки, музеї та ін. Рекреаційні ресурси туристичної інфраструктури займають особливе місце у розвитку всієї туристичної галузі. До ресурсів туристичної інфраструктури зараховують:

1. Сукупність природних об'єктів;

2. Комплекс штучно створених людиною об'єктів, що мають комфортні властивості та придатні для створення туристичного продукту. Як правило, їх наявність визначає формування туристичного бізнесу у тому чи іншому регіоні. Зокрема це наступні об'єкти історичного та культурного значення:

1. Музеї;

2. Пам'ятники та пам'ятні місця, пов'язані з історичними подіями, життям і діяльністю видатних представників науки, техніки, культури;

3. Унікальні архітектурні та етнографічні об'єкти;

4. Об'єкти, що демонструють сучасні досягнення країни в будівництві, сільському господарстві, промисловості, культурі, медицині науці та спорті [12, 48–64; 13, 98–112].

Туристична інфраструктура України має свою структуру, що потребує постійного розвитку та модернізації. До елементів основної туристичної інфраструктури належать: 1. Об'єкти розміщення; 2. Об'єкти харчування; 3. Об'єкти транспортування туристів. До супутньої інфраструктури належать: 1. Заклади культури; 2. Розважальні заклади; 3. Спортивні заклади; 4. Заклади охорони здоров'я, в межах яких надаються додаткові послуги туристу.

Висновки. Отже, в останні роки в Україні спостерігається швидкий розвиток елементів туристичної інфраструктури. Величезну роль у розвитку останньої належить приватному сектору та інвестуванню. Державне інвестування повинно відбуватися у рамках великих інвестиційних проектів, зокрема: будівництва крупних об'єктів та споруд; формування транспортної інфраструктури; підготовки інфраструктури для реалізації проектів освоєння нових рекреаційних територій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамов В. В. Історія туризму / Підручник. / В. В. Абрамов, М. В. Тонкошкур. – Харків : Харківська національна академія міського господарства, 2010. – 294 с.
2. Герасименко В. Г. Основи туристського бізнесу / В. Г. Герасименко. – Одеса : Черноморье, 1997. – 160 с.
3. Данильчук В. Ф. Особенности формирования и развития туристических предприятий: монографія / В. Ф. Данильчук. – Донецк : НАН України. Ін-т економіки пром-сти, 2006. – 240 с.
4. Енциклопедичний словник-довідник з туризму / [упоряд. В. А. Смолій, В. К. Федорченко, В. І. Цибух]. – К. : Слово, 2006. – 372 с.
5. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні / В. Ф. Кифяк. – Чернівці : Книги-XXI, 2003. – 300 с.
6. Історія становлення готельної сфери в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/15970122/turizm/istoriya_stanovlennya_gotelnoyi_sferi_ukrayini
7. Історія розвитку туризму в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://westudents.com.ua/glavy/93659-15-storya-rozvitku-turizmu-v-ukran.html>
8. Корнева Д. А. Проблеми розвитку інфраструктури туризму / Д. А. Корнева. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzvdpu/geograf/2008_15/industrylnu%20tyuzm.pdf
9. Крючков А. А. История международного и отечественного туризма. – М. : НОУ «Луч», 1999. – 94 с.
10. Кузнецова Н. М. Основи економіки готельного та ресторанного господарства / Н. М. Кузнецова. – К. : Інститут туризму, 1997. – 176 с.
11. Науково-методичні засади реформування рекреаційної сфери / [В. С. Кравців, Л. С. Гринів, М. В. Копач, С. П. Кузик]. – Львів : НАН України, 1999. – 157 с.
12. Розвиток туристичного бізнесу регіону : Навчальний посібник / За ред. доктора економічних наук, професора Школи І. М. – Чернівці : Книги – XXI, 2007. – 292 с.
13. Світова економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [А. С. Філіпенко, О. І. Рогач, О. І. Шнирков, О. О. Веклич та ін.]. – К. : Либідь, 2001. – 582 с.
14. Туристична діяльність. Нормативна база / [упор. О. М. Роїна]. – К. : КНТ, 2005. – 448 с.
15. Федорченко В. К. Історія туризму в Україні : Навч. посібник / В. К. Федорченко, Т. А. Дьорова, [передм. В. А. Смолія]. – К. : Вища школа, 2002. – 195 с.

REFERENCES

1. Abramov V. V. Istoriia turyzmu / Pidruchnyk / V. V. Abramov, M. V. Tonkoshkur. – Kharkiv : Kharkivska natsionalna akademiia miskoho hospodarstva, 2010. – 294 s.
2. Herasymenko V. H. Osnovi turystskoho byznesa / V. H. Herasymenko. – Odessa : Chernomore, 1997. – 160 s.
3. Danylchuk V. F. Osobennosti formirovaniya y razvytyia turystycheskykh predpriyatiy: monohrafiya / V. F. Danylchuk. – Donetsk : NAN Ukrainy. Yn-t ekonomyky prom-sty, 2006. – 240 s.

4. Entsiklopedychnyi slovnyk-dovidnyk z turyzmu / [uporiad. V. A. Smolii, V. K. Fedorchenko, V. I. Tsybukh]. – K. : Slovo, 2006. – 372 s.
5. Kyfiak V. F. Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini / V. F. Kyfiak. – Chernivtsi : Knyhy-XXI, 2003. – 300 s.
6. Istoriia stanovlennia hotelnoi sfery v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://pidruchniki.com/15970122/turizm/istoriya_stanovlennya_gotelnoyi_sfery_ukrayini
7. Istoriia rozvytku turyzmu v Ukraini [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://westudents.com.ua/glavy/93659-15-storya-rozvitku-turizmu-v-ukran.html>
8. Korneva D. A. Problemy rozvytku infrastruktury turyzmu / D. A. Korneva. – [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzvdpu/geograf/2008_15/indystryialnuu%20tyruzmu.pdf
9. Kriuchkov A. A. Ystoryia mezhdunarodnoho y otechestvennoho turyzma. – M. : NOU «Luch», 1999. – 94 s.
10. Kuznetsova N. M. Osnovy ekonomiky hotelnoho ta restorannoho hospodarstva / N. M. Kuznetsova. – K. : Instytut turyzmu, 1997. – 176 s.
11. Naukovo-metodychni zasady reformuvannia rekreatsinoi sfery / [V. S. Kravtsiv, L. S. Hryniv, M. V. Kopach, S. P. Kuzyk]. – Lviv : NAN Ukrainy, 1999. – 157 s.
12. Rozvytok turystychnoho biznesu rehionu : Navchalnyi posibnyk / Za red. doktora ekonomichnykh nauk, profesora Shkoly I. M. – Chernivtsi : Knyhy – XXI, 2007. – 292 s.
13. Svitova ekonomika: pidruch. dlia stud. vyshch. nav. zakl. / [A. S. Filipenko, O. I. Rohach, O. I. Shnyrkov, O. O. Veklych ta in.]. – K. : Lybid, 2001. – 582 s.
14. Turystychna diialnist. Normatyvna baza / [upor. O. M. Roina]. – K. : KNT, 2005. – 448 s.
15. Fedorchenko V. K. Istoriia turyzmu v Ukraini : Navch. posibnyk / V. K. Fedorchenko, T. A. Dorova. – [peredm. V. A. Smolii]. – K. : Vyshcha shkola, 2002. – 195 s.

Статтю подано до редколегії 10.11.2016 р.